

Corporate Governance

ดร.ศิลปพร ศรีจันเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

sillapap@tu.ac.th

เปิดมุมมองบริษัทภิบาลไทย

องค์กรเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development : OECD) ได้ให้ความหมายของการกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) หรือบริษัทภิบาลว่า หมายถึง “ระบบกำกับและควบคุมกิจการ โดยการแบ่งแยกสิทธิและหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการ ผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น หรือผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ซึ่งกำหนดเป็นหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเพื่อใช้ในการตัดสินใจในกรณีต่างๆ ขึ้นในกิจการโดยยึดวัตถุประสงค์ของกิจการเป็นสำคัญ” ในขณะที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายว่า “ระบบที่จัดให้มีโครงสร้างและกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการฝ่ายจัดการ และผู้ถือหุ้น เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน นำไปสู่ความเจริญเติบโตและเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้นในระยะยาว โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียอื่น”

การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันต้องอาศัยปัจจัยหลายประการเพื่อให้กิจการสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หนึ่งในหลายปัจจัยที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้กิจการมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี แนวคิดการทำธุรกิจตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีเปรียบเสมือนจรรยาบรรณของคนทำธุรกิจที่ใส่ใจกับหลักคุณธรรม ควบคู่ไปกับความอยู่รอดและการเติบโตอย่างยั่งยืนของกิจการ การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีความสำคัญต่อกิจการ โดยจะแสดงให้เห็นถึงการมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจต่อผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุน ผู้มีส่วนได้เสีย และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงกล่าวได้ว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีเป็นเครื่องมือเพื่อเพิ่มมูลค่าและส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนของบริษัท

Corporate Governance

นับแต่วิกฤตการณ์ภาวะเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยซึ่งมีผลกระทบต่อความเสียหายในตลาดทุน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแลกิจการด้วยความหวังว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายขององค์กรได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม นักลงทุนคาดหวังว่าจะได้รับการปฏิบัติในฐานะผู้ถือหุ้นด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม และได้รับข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุนอย่างถูกต้อง ครบถ้วนและทันเวลา ดังนั้นหากบริษัทใดที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีก็น่าจะเป็นบริษัทที่นักลงทุนให้ความสนใจลงทุนมากขึ้น กิจการจะหาพันธมิตรทางธุรกิจได้ง่ายขึ้น เพราะใครๆ ต่างก็อยากร่วมงานกับกิจการที่ทำธุรกิจอย่างโปร่งใสตรงไปตรงมา เมื่อมีความพร้อมทั้งเงินทุนและพันธมิตรทางธุรกิจ กิจการก็จะมีขีดความสามารถสูงขึ้นในการแข่งขันกับบริษัทอื่นๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการฟื้นฟูตลาดทุนไทย จึงมีนโยบายให้จัดการประชุมเพื่อจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาตลาดทุนขึ้น ซึ่งการประชุมในครั้งนั้นผู้แทนจากภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐ ได้ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์หลายประการ โดยมาตรการสำคัญที่ประชุมให้ความสนใจเป็นพิเศษคือ การสร้างบรรษัทภิบาลในตลาดทุน ทั้งในด้านบริษัทจดทะเบียนและสถาบันตัวกลาง และรวมไปถึงองค์กรกำกับดูแลด้วย ซึ่งจากผลการประชุมในครั้งนั้น รัฐบาลได้ประกาศอย่างเป็นทางการให้ปี พ.ศ. 2545 เป็นปีเริ่มต้นแห่งการรณรงค์การมีบรรษัทภิบาลที่ดี และเพื่อให้การส่งเสริมบรรษัทภิบาลมีพัฒนาการที่

เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง เมื่อต้นปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติขึ้น ซึ่งคณะกรรมการฯ มีนโยบายให้หน่วยงานต่างๆ ส่งเสริมการมีบรรษัทภิบาลที่ดี และจัดเรื่องนี้ให้เป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) โดยมีแนวนโยบายหลักในการดำเนินการ

เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2543 คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้กำหนดหลักสำคัญของการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยยึดภาวะผู้นำพื้นฐาน 4 ประการคือ (1) ความโปร่งใส (Transparency หรือ Openness) ซึ่งหมายถึงฐานที่สร้างความไว้วางใจระหว่างบริษัทกับผู้มีส่วนได้เสียของบริษัทภายในกรอบข้อจำกัดของความโปร่งใสมีส่วนช่วยเสริมประสิทธิภาพของบริษัทและการทำงานของตลาดทุน ช่วยให้คณะกรรมการสามารถแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นและผู้ที่เกี่ยวข้องพินิจพิเคราะห์บริษัทได้อย่างถี่ถ้วนขึ้น (2) ความซื่อสัตย์ (Integrity) ซึ่งหมายถึงการทำธุรกิจอย่างตรงไปตรงมาภายในกรอบจริยธรรมที่ดี รายงานทางการเงินและสารสนเทศอื่นๆ ที่เผยแพร่โดยบริษัทต้องแสดงภาพที่ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับฐานะการเงินของบริษัท ความน่าเชื่อถือได้ของรายงานขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์สุจริตของผู้จัดทำและนำเสนอ (3) ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ (Accountability) ซึ่งมีส่วนสำคัญกับคณะกรรมการและผู้ถือหุ้น คณะกรรมการแสดงความรับผิดชอบต่อผลดังกล่าวโดยมีบทบาทสำคัญ

ในการเสนอรายงานต่อผู้ถือหุ้นเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของบริษัท ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของคณะกรรมการต้องอาศัยกฎเกณฑ์ และข้อกำหนดที่เหมาะสม และการเปิดเผยผลการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของความสำเร็จของกิจการ และ (4) ความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อช่วยสร้างความเจริญและเพิ่มมูลค่าแก่ผู้ถือหุ้น การกำกับดูแลจึงควรมีความคล่องตัวและสร้างเสริมให้เกิดความสามารถในการแข่งขัน และไม่เป็นอุปสรรคต่อการริเริ่มประสิทธิภาพและภาวะการเป็นผู้ประกอบการ อันจะนำไปสู่ความได้เปรียบเชิงการแข่งขันที่ยั่งยืนให้กับบริษัท

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการกำกับดูแลกิจการที่ดี และได้ดำเนินการส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนมีระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยได้จัดทำและเผยแพร่รายงานการกำกับดูแลกิจการ ฉบับปรับปรุงเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2544 ซึ่งนำเสนอหลักการที่คาดหวังให้บริษัทจดทะเบียนปฏิบัติตาม 40 ข้อ อย่างไรก็ตาม ตลาดหลักทรัพย์ได้เลือกหลักการของการกำกับดูแลกิจการที่ดี 15 ข้อ เพื่อให้บริษัทสามารถนำไปปฏิบัติในขั้นเริ่มแรก เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้บริษัทมีการนำแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

เมื่อต้นปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยได้เข้าร่วมโครงการประเมินผลการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้านบรรษัทภิบาลของธนาคารโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ลงทุนทั้งในและต่างประเทศได้ทราบถึงพัฒนาการ

ในเรื่องบรรษัทภิบาลของตลาดทุนไทยอย่างถูกต้อง โดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) เป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้แทนของธนาคารโลกกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในตลาดทุน ซึ่งเกณฑ์ที่ธนาคารโลกใช้ในการประเมินคือหลักการที่กำหนดโดยองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development) หรือเรียกว่า OECD Principles โดยเกณฑ์ในการประเมินประกอบด้วย 6 หมวดคือ (1) โครงสร้างพื้นฐานด้านบรรษัทภิบาล (2) สิทธิของผู้ถือหุ้น (3) การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียม (4) ผู้ที่มีส่วนได้เสียของบริษัท (5) การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส และ (6) บทบาทและความรับผิดชอบของกรรมการบริษัท

คณะอนุกรรมการสร้างความรู้ความเข้าใจและประชาสัมพันธ์การดำเนินการเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการที่ดีในประเทศไทยภายใต้คณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติได้ร่วมกับสำนักงาน ก.ล.ต. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทยรายงานถึงผลสำรวจการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียน เพื่อกระตุ้นให้บริษัทจดทะเบียนสนใจพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดีในองค์กรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยได้จัดทำให้มีการประเมินการกำกับดูแลกิจการ บริษัทที่จัดทำมีการกำกับดูแลกิจการที่ดีก็จะได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ เพิ่มเติมด้วย นอกจากนี้ผู้ลงทุนยังสามารถนำผลจากการประเมินดังกล่าวมาเป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจต่อไป

กลไกบรรษัทภิบาลที่สำคัญกลไกหนึ่งคือ คณะกรรมการ เนื่องจากคณะกรรมการเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้น ดังนั้น คณะกรรมการต้องบริหารจัดการบริษัทด้วยความระมัดระวังและชื่อสัตย์สุจริต (Fiduciary Duty) ในฐานะตัวแทนผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของเงิน เพื่อที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ของบริษัท เพื่อสร้างความสามารถในการทำกำไรและมูลค่าหุ้นของกิจการ อีกทั้งคณะกรรมการจะต้องมีหน้าที่ของความจงรักภักดีและความยุติธรรม ซึ่งจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นก่อนผลประโยชน์ส่วนตัว นอกจากนี้ คณะกรรมการต้องปฏิบัติหน้าที่การดูแล โดยจะต้องปฏิบัติสิ่งต่างๆ อย่างผู้มีความระมัดระวังโดยคิดเสมือนว่าตนเป็นเจ้าของกิจการเอง สิ่งสุดท้ายที่คณะกรรมการจะต้องมีคือ หน้าที่ในการดูแลควบคุม โดยจะต้องสร้างระเบียบทางจริยธรรมและเปิดเผยออกมา ด้วยหน้าที่ทั้งหมดนี้กรรมการความจัดทำให้มีการประชุมเพื่อที่จะทบทวนการกระทำ การดำเนินงาน และการบริหารขององค์กร และจะต้องสร้างความมั่นใจว่ารายงานทางการเงินและการตรวจสอบนั้นได้จัดทำขึ้นอย่างถูกต้อง คณะกรรมการของบริษัทจึงมีความสำคัญมากในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และรับผิดชอบการปฏิบัติงานนั้นต่อผู้ถือหุ้น คณะกรรมการควรทำหน้าที่ได้ทั้งในด้านการวางนโยบายและให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานแก่ฝ่ายบริหาร รวมทั้งตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ในการทำหน้าที่ดังกล่าว

กรรมการบริษัทในฐานะ “ตัวแทน” เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ

อย่างยิ่งในการกำกับดูแลกิจการเพื่อสร้างผลประโยชน์สูงสุดให้กับผู้ถือหุ้น รวมทั้งดูแลผลประโยชน์ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจการให้เป็นธรรมกับทุกฝ่าย สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทยจึงก่อตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนกรรมการบริษัทในการพัฒนาความรู้ทักษะ ตลอดจนเพื่อเพิ่มมุมมองของกรรมการบริษัท ช่วยให้กรรมการสามารถทำหน้าที่ในการนำพ้องค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ ในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ความต้องการในการพัฒนาให้กรรมการบริษัทมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลักการกำกับดูแลกิจการ และรับทราบบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการนั้นมีเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยเฉพาะหน่วยงานกำกับดูแล ตระหนักถึงความสำคัญของกรรมการที่มีความรู้ความสามารถ และจรรยาบรรณ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการเป็นกรรมการบริษัท นักลงทุนสถาบันทั้งในและต่างประเทศเองได้นำเรื่องนี้มาเป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาลงทุน ทำให้ผู้ที่มีหน้าที่ที่รับผิดชอบในเรื่องการกำกับดูแลโดยตรงคือ คณะกรรมการกระตือรือร้นในการเสริมสร้างความรู้

รายงานการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียน (Corporate Governance Report of Thai Listed Companies – CGR) เป็นรายงานที่นำเสนอผลจากโครงการสำรวจการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียนที่สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทยได้จัดทำขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยโครงการนี้ได้เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2544 และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาเป็นประจำทุกปี

Corporate Governance

ยกเว้นในปี พ.ศ. 2547 เพื่อทำการทบทวนและปรับปรุงหลักเกณฑ์และแนวทางในการประเมินให้มีความชัดเจนและสามารถประเมินการกำกับดูแลกิจการของบริษัทไทยได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น รายงานการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียนนี้เป็นการรายงานผลการสำรวจการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียน โดยใช้ข้อมูลที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ (เช่น แบบรายงานข้อมูลประจำปี หรือ 56-1 เว็บไซต์ของบริษัท ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทที่เผยแพร่ผ่าน กลต. และตลาดหลักทรัพย์ฯ) อันเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ลงทุนและผู้ถือหุ้นโดยทั่วไปจะสามารถเข้าถึงได้ ทำให้เป็นรายงานที่สะท้อนถึงมุมมองที่ผู้ลงทุนและบุคคลโดยทั่วไปจะมีต่อมาตรฐานการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียน ดังนั้น ข้อมูลที่ปรากฏในรายงานการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียนจึงเป็นประโยชน์ต่อบริษัทจดทะเบียนที่ต้องการปรับปรุง

มาตรฐานการกำกับดูแลกิจการและการเปิดเผยข้อมูลในเรื่องนี้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นต่อกิจการของตนเอง

ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ได้มีการดำเนินโครงการนี้มา เป็นที่น่ายินดีที่บริษัทจดทะเบียนของไทยโดยภาพรวมได้มีการพัฒนาการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นที่ยอมรับกันว่ารายงานการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียน ได้มีส่วนในการกระตุ้นให้เกิดความสนใจ และเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนไทยได้เป็นอย่างดี จนคณะกรรมการบริษัทภิบาลแห่งชาติ ได้กำหนดให้บรรจุโครงการนี้ให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานในการพัฒนาการกำกับดูแลกิจการที่ดีในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อทำการสำรวจและติดตามพัฒนาการด้านการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย

จัดทำรายงาน Corporate Governance Report of Thai Listed Companies (CGR) เพื่อนำเสนอระดับการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนไทยในภาพรวม และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อให้บริษัทจดทะเบียนโดยทั่วไปได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการกำกับดูแลกิจการ รวมทั้งนำเสนอข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางสำหรับองค์กรที่เกี่ยวข้องในการพิจารณากำหนดนโยบายและกฎระเบียบด้านการกำกับดูแลกิจการ และจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลสำหรับบริษัทที่ต้องการทราบถึงจุดอ่อนจุดแข็งของตนเองเป็นการเฉพาะเจาะจง รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น และนำผลสำรวจมาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมส่งเสริมการกำกับดูแลกิจการที่ดีอื่นๆ ได้แก่ โครงการ SET Awards ของตลาดหลักทรัพย์ฯ และโครงการ Board of the Year ของสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย